

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın Adalet Bakanı Sayın Yılmaz TUNÇ tarafından Anayasa'nın 98. ve İçtüzüğü'nün 99. maddesi gereğince yazılı olarak yanıtlanmasını arz ederim. 08.07.2024

Sezai TEMELLİ
DEM Parti Grup Başkanvekili
Muş Milletvekili

Bilindiği üzere; TBMM tarafından, 20 Mayıs 2016 tarihinde, geçici bir madde ekleyerek yapılan Anayasa değişikliği kabul edilerek, milletvekili dokunulmazlığı, bir defaya mahsus olarak kaldırılmıştır.

Bu gerekçeyle 4 Kasım 2016 tarihinde, HDP Eş Başkanları Figen Yüksekdağ ile Selahattin Demirtaş'ın da aralarında bulunduğu on iki milletvekili hakkında operasyonlar düzenlemiş, milletvekilleri gözaltına alınarak tutuklanmıştır. Duruma ilişkin yapılan AİHM başvuruları neticesinde Mahkeme özgürlükten yoksun bırakılmaya ilişkin olarak sırasıyla 22 Aralık 2020 ve 8 Kasım 2022 tarihlerinde iki karar vermiştir. Derhal serbest bırakma kararına karşın Demirtaş tahliye edilmemiş, yapılan diğer AİHM başvurularında da Demirtaş ve Yüksekdağ dosyaları birleştirilmiştir. Mahkeme, bu kararlarda, diğer tespitleri arasında, Figen Yüksekdağ ve Selahattin Demirtaş hakkında verilen tutuklama kararlarının, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1 ve 3. fıkraları, Sözleşme'nin 10. maddesi ve 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesine aykırı olduğu sonucuna varmıştır.

Mahkeme, sadece başvuranlar hakkında yapılan suçlamaların, esasen iç hukuk gereğince suç teşkil eden bir davranış olarak değerlendirilemeyecek olgulara dayandığını değil, aynı zamanda bunların, başvuranlar tarafından Sözleşme ile güvence altına alınan hakların kullanımıyla ilgili olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme diğer taraftan, başvuranların maruz kaldığı özgürlükten yoksun bırakılmanın, çoğulculuğu boğmak ve siyasi tartışma özgürlüğünü kısıtlamak gibi gizli bir siyasi amaç güttüğünün ve dolayısıyla bu kararların, Sözleşme'nin 5. maddesiyle birlikte 18. maddesine aykırı olduğunun her türlü makul şüphenin ötesinde tespit edildiği kanaatine varmıştır.

AİHM aynı zamanda, Selahattin Demirtaş (no. 2) ve Yüksekdağ Şenoğlu ve diğerleri/Türkiye (no. 14332/17 ve diğer 12 başvuru, 8 Kasım 2022) kararlarında, başvuranların atılı suçları işlediklerine dair objektif bir gözlemciyi ikna edecek nitelikte herhangi bir olgu ya da bilginin mevcut olmadığı ve ilgililerin tutuklanmalarına ilişkin kararlardan herhangi birinin, ilgililerin eylemleri -özellikle siyasi konuşmaları ve bazı yasal toplantılara katılmaları- ile ilgililerin tutuklanmalarına yol açan teröre bağlı suçlar arasında açık bir bağın bulunduğu işaret edecek nitelikte delil unsuru içermediği sonucuna vardığını kaydetmiştir. Dahası, başvuranlar tarafından maruz kalınan tutukluluğun çoğulculuğu bastırma ve serbest siyasi tartışma konusunu sınırlandırma yönünde, Sözleşme'nin 5. maddesiyle birlikte Sözleşme'nin 18.maddesine aykırı gizli bir amaç izlediğini tespit etmiştir.

Yine İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi, 26 Nisan 2022'de Gezi Parkı davasında Can Atalay'ı "hükümetin ortadan kaldırmaya teşebbüse yardım" suçundan 18 yıl hapis cezasına çarptırmıştır. 25 Nisan 2022'de tutuklanan Can Atalay, tutukluluğu sürerken 14 Mayıs'ta milletvekili seçilmiş olup seçilmesinin ardından avukatları aracılığıyla mazbatasını alan ancak tutukluluğu nedeniyle milletvekili yeminini edemeyen Atalay ile ilgili Yargıtay'a yapılan tahliye talepli başvuru reddedilmiştir. Bunun üzerine "kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlâl edildiği" gerekçesiyle AYM'ye başvuran Atalay hakkında AYM; hak ihlali kararı vermiştir. Kararın açıklanan gerekçesinde;

"Bir kimsenin milletvekili seçildikten sonra yargılanıp yargılanmayacağı meselesi ile tutuklanıp tutuklanamayacağı meselesi aynı niteliğe sahiptir. Bu sebeple seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı yönünden yapılan tüm tespit ve değerlendirmeler kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden de geçerlidir. Buna göre, başvurucunun milletvekili seçilmesi nedeniyle -seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkını koruyan temel güvencelere sahip, belirliliği ve öngörülebilirliği sağlayan anayasal veya yasal bir düzenleme yapılmadığı müddetçe- yasama dokunulmazlığından yararlanmaya başladığı açıktır. Bu durumda başvurucunun tahliye talebine rağmen tutulmaya devam ettirilmesinin Anayasa'nın 83. maddesiyle bağdaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir." Denilerek esasen Atalay'ın hala tutuklu bulunması bir nevi anayasal suç olarak ifade edilmektedir.

Bu bağlamda;

- 1- Anayasa'nın 90'ıncı maddesi ne anlama gelmektedir? Bu madde ile hüküm altına alınan husus nedir?
- 2- Anayasa'nın 153'üncü maddesi ne anlama gelmektedir? Bu madde ile hüküm altına alınan husus nedir?